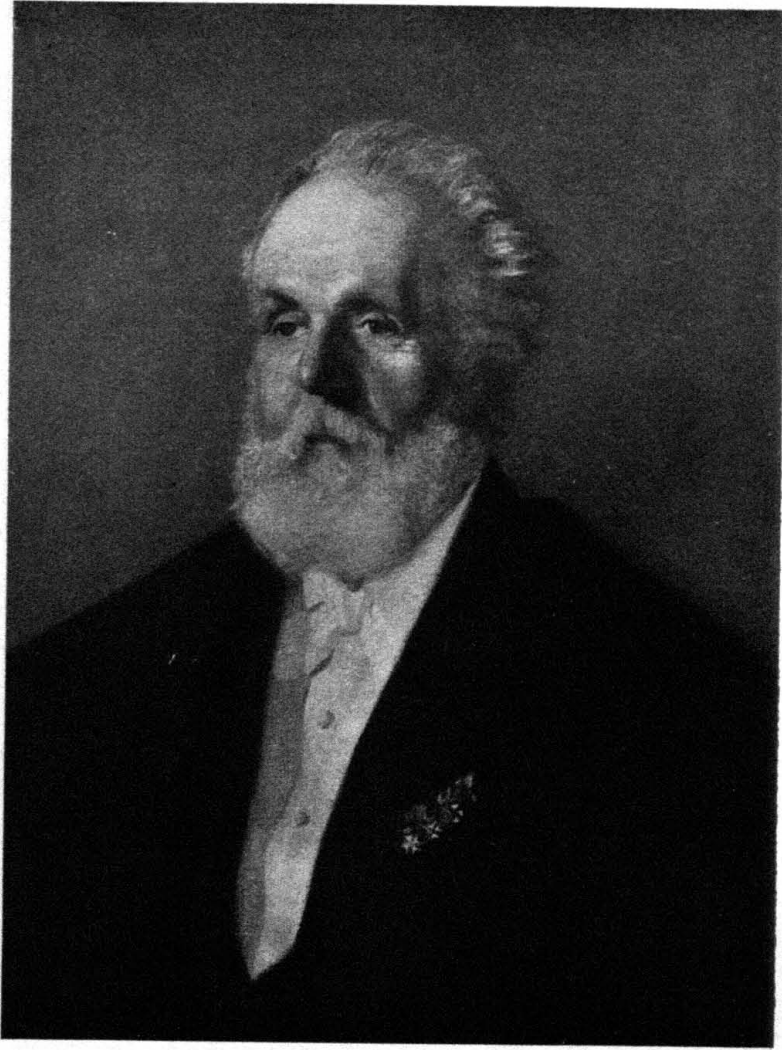

Citation:

L. Rutten, Levensbericht J.K.L. Martin, in:
Jaarboek, 1942-1943, Amsterdam, pp. 209-217

Johann Karl Ludwig Martin, (24 Nov. 1851—14 Nov. 1942).

LEVENSBERICHT

VAN

JOHANN KARL LUDWIG MARTIN

(24 November 1851—14 November 1942).

Johann Karl Ludwig Martin heeft een naar het uiterlijke weinig bewogen leven gehad. Hij werd op den 24sten November 1851 te Jever in Oldenburg geboren, maakte als vrijwilliger den oorlog van 1870—1871 mede, studeerde aan de universiteiten van München, Leipzig en Göttingen, promoveerde in 1874 aan de laatstgenoemde universiteit, en werd reeds in 1877, op 25-jarigen leeftijd, hoogleeraar in de mineralogie, petrografie, geologie en palaeontologie te Leiden. Hij bekleedde dit ambt tot aan het bereiken van den wettelijken emeritaatsleeftijd, dus 45 jaar lang. Driemaal heeft hij groote geologisch-palaeontologische onderzoekingsreizen ondernomen: in 1884—1885 naar Suriname en de Nederlandsche Benedenwindsche eilanden in West-Indië, in 1891—1892 naar Ambon, Boeroe, Ceram en de Oeliassers, in 1910 naar Java. In de zomervacanties bezocht hij vaak de palaeontologische verzamelingen van het British Museum te Londen, waar hij de door hem bestudeerde fossielen vergeleek met de schatten van dat museum; zijn ongebreidelde liefde voor de vrije natuur dreef hem in vacanties naar Zwitserland en andere landen; voor het overige echter vulden zijn regelmatige ambtelijke en wetenschappelijke verplichtingen op rustige wijze zijn leven. Na zijn emeritaat bleef hij in Leiden wonen, waar hij op bijna 91-jarigen leeftijd den 14den November 1942 overleed. In de 45 jaren van zijn hoogleeraarsambt heeft *Martin* zich geheel aan zijn onderwijs, zijn museum en zijn wetenschappelijk werk gegeven; ook na zijn emeri-

taat bleef hij tot zeer kort voor zijn dood nog wetenschappelijk werkzaam.

Bijna ieder onderzoeker staat wat betreft de richting van zijn onderzoek onder den invloed van zijn tijd en van de omstandigheden en de omgeving waarin hij geplaatst wordt. Bij *Martin* is dit zeer duidelijk. In München zal zeker *Karl Zittel*, die een der meest algemeen ontwikkelde palaeontologen van zijn tijd was, de bij *Martin* van jongs af aanwezige liefde voor de voorwerpen der levende natuur sterk hebben aangewakkerd, en in de omgeving van zijn geboorteplaats hebben ophooping van diluviale zwerfsteenen al vroeg zijn aandacht getrokken. Zijn dissertatie, die zich bezig houdt met de beschrijving van vier genera van permische ganoïde visschen, was — in aansluiting aan zijn opleiding — een zuiver palaeontologisch werkstuk. Gedurende zijn studie en kort daarna hield *Martin* zich bezig met de Oldenburgsche zwerfsteenen. Ook nog in zijn eerste jaren in Leiden boeiden hem de diluviale zwerfsteenen, o.a. van Urk en Overijssel. Het waren vooral de sedimentaire erratica en de daarin voorkomende fossielen, die zijn aandacht hadden, wat alweer een reactie was op zijn goede palaeontologische vooropleiding¹⁾. De kristallijne zwerfsteenen boezemden hem veel minder belang in. De geologische vraagstukken die aan de zwerfsteenen vastzitten hebben hem weliswaar bezig gehouden, maar toch in veel mindere mate dan de fossielen die hij erin vond. Het zou zeer goed denkbaar zijn geweest, dat *Martin* in Leiden doorgegaan was met het diluviaal-geologisch onderzoek, waarvoor in zijn jongen tijd — toen tegenover de oudere drifttheorie de theorie van het transport der zwerfsteenen door landijs-gletschers zich begon te doen gelden — in heel N.W.-Europa groote belangstelling bestond. Hij heeft echter na zijn eerste Leidsche lustrum zich nauwelijks meer met Nederlandsche diluviale problemen bezig gehouden, en het is zeer gemakkelijk de invloeden aan te wijzen die hem in een andere richting gedreven hebben.

---

¹⁾ Niederländische und Nordwestdeutsche Sedimentärgeschiebe, Leiden, Brill, 1878.

Bij zijn aankomst in Leiden vond hij daar — weliswaar met eenige moeite, als gevolg van de wanordelijke toestanden in het Rijks Museum van Natuurlijke Historie — groote verzamelingen van fossielen en gesteenten uit Nederlandsch Indië, bijeengebracht door verschillende leden van de „Natuurkundige Commissie”. Als conscientieus museumdirecteur begint *Martin* dadelijk met het ordenen dezer verzamelingen, als enthousiast palaeontoloog valt hij aan op een collectie van tertiaire fossielen uit Java, die door *Junghuhn* bijeen is gebracht. Van dat oogenblik af ziet *Martin* zijn weg duidelijk voor zich: hij moet de man worden, die de fossielen van het nog zoo weinig bekende Insulinde onderzoekt en die op grond daarvan aan zal geven, welke geologische formaties in dat enorme gebied voorkomen. Hij is inderdaad die man geworden; bijna een halve eeuw lang is *Martin* de meest gezaghebbende palaeontoloog van Nederlandsch Indië geweest, en, wat betreft de fauna van het Tertiair, kan men hem zonder eenige overdrijving den „Linnaeus van het Indische Tertiair” noemen.

Martin heeft niet alleen de verzamelingen bewerkt die in zijn museum van vroeger-her aanwezig waren. Zoodra de ingenieurs van het Mijnwezen in Indië bemerkten, dat er in Nederland een onderzoeker was, die fossielen bestudeerde en hun op grond daarvan advies kon geven over den ouderdom van de door hen aangetroffen formaties, kreeg *Martin* nieuwe verzamelingen te bestudeeren, terwijl ook anderen hem van tijd tot tijd materiaal voor onderzoek toezonden. Deze stroom van fossielen is aanvankelijk zeker voor hem een bron van groote vreugde geweest. Hij maakte het hem mogelijk materiaal van zeer vele eilanden uit den Archipel te onderzoeken (Java, Nias, Sumatra, Banka, Billiton, Borneo, Celebes, Adonara, Timor, Boeton, Batjan, Obi, Ambon, Ceram, Boeroe, Halmheira en Nieuw-Guinea); door de fossielen leerde hij alle in den Archipel voorkomende formaties kennen, en hij kon materiaal van bijna alle diergroepen bestudeeren. Op den duur werd het echter een zware en veelal vervelende last, het materiaal te onderzoeken, dat door anderen was bijeengebracht. In de eerste plaats miste hij een deel van de vreugde van het onderzoek; hij

droeg weliswaar bij tot de ontwikkeling der geologische kennis van Insulinde maar kon het aantrekkelijke geologische terreinonderzoek niet zelf doen. Aan den anderen kant was het materiaal soms onoordeelkundig verzameld of waren de geologische gegevens die hij ontving onnauwkeurig of zelfs onjuist. *Martin* meende daarvoor de geologen in Indië verantwoordelijk te moeten stellen; de geologen in Indië van hun kant waren soms niet tevreden gesteld door de ouderdomsaanwijzingen, die zij van *Martin* ontvingen; beide standpunten waren niet redelijk. Hoe het ook zij, deze samenwerking op 13000 km afstand gaf weliswaar schoone vruchten, maar leidde toch niet altijd tot de harmonie die men in Indië en Nederland ervan verwacht had.

In den loop der jaren is door *Martin* op de geschetste wijze een enorme hoeveelheid palaeontologisch materiaal onderzocht. De beschrijving der verzamelingen van *Junghuhn* verscheen in een afzonderlijk boek ¹⁾, die van het latere materiaal in een door *Martin* gecreëerd en geredigeerd tijdschrift, de „Sammlungen des Geologischen Reichsmuseums in Leiden”, waarin ook artikelen van palaeontologischen en geologischen aard van anderen, die materiaal uit het Leidsche museum onderzochten, gepubliceerd werden. Zooals aangeduid, was het materiaal van *Martin* afkomstig van de meest verschillende eilanden uit den Archipel; de groote massa der fossielen kwam echter van Java. In 1891 is *Martin* dan ook begonnen in een afzonderlijk boek „Die Fossilien von Java”, uitgegeven als een aparte serie van het genoemde tijdschrift, al zijn resultaten over Javaansche fossielen te publiceeren. Deze uitgave heeft hij tot aan zijn emeritaat voortgezet. Het is voorzeker het boek geworden, dat hem meer tijd gekost heeft dan eenig ander werk; het is tevens het boek, dat hem den naam van „Linnaeus van het Tertiair van Indië” heeft doen verdienen. We zullen nog terugkomen op de vraag of het hem ook de grootste wetenschappelijke vreugde heeft verschaft.

Het spreekt vanzelf, dat *Martin*, die zooveel door anderen

---

¹⁾ Die Tertiärschichten auf Java. 1879—1880.

bijengebrachte verzamelingen van Java onderzocht, verlangen moest zelf palaeontologisch materiaal op dit eiland op te speuren; het is merkwaardig, dat het tot 1910 geduurd heeft vóór hij aan dezen wensch gevolg gaf. Waarschijnlijk hing dit ermee samen dat pas in 1910 de „Fossilien von Java” voorloopig gereed kwamen. In dat jaar heeft hij met zijn vrouw op een vrij groot aantal plaatsen op Java groote collecties bijengebracht, welke bestudeering hem volop werk hebben gegeven in de tien jaren vóór zijn emeritaat. In 1919 vatte *Martin* de resultaten van zijn werk over Java samen in een boekje, getiteld „Unsere palaeozoologische Kenntnis von Java”.

Men zal begrijpen, dat de resultaten van *Martin's* werk over Indië in de eerste plaats van systematisch palaeontologischen aard zijn geweest. Hoezeer zijn geest voorzeker op het systematische gericht was en hoezeer het door hem bewerkte materiaal fraai bewaard en belangwekkend was, zoo zal het toch duidelijk zijn, dat het hem soms van het goede teveel werd. Herhaaldelijk heeft dan ook *Martin* in geschrift en gesprekken betuigd, dat het steeds maar beschrijven van nieuwe vormen hem ging vervelen. Men zal dit nog beter kunnen begrijpen als men bedenkt, dat hij het gevoel had, toch maar een begin van de studie der tertiaire fauna van Nederlandsch Indië tot stand te hebben kunnen brengen. Nog in 1928 (Leidsche Geologische Mededeelingen 3, p. 105) slaakt hij de verzoeking: „Die Kenntnis der ostindischen Tertiärfauen steht noch in den Kinderschuhen”. Gelukkig is het hem ook gegeven geweest uit zijn studie belangrijke conclusies van algemeeneren aard te halen. De eerste is, dat de tegenwoordige fauna der Indische zeeën zich geheel autochtoon ontwikkeld heeft uit de opeenvolgende tertiaire fauna's, de tweede, dat de in aequatoriale richting verloopende mediterraaan-aziatische Tethys-zee bereids in het Oud Tertiair gesplitst was in verschillende bekkens, die geen of maar uiterst beperkte verbinding met elkander hadden ¹⁾. *Martin's* werk heeft naast zoologisch-palaeontologisch groot geologisch-stratigra-

¹⁾ Samml. Leiden (1). 9. 1914. p. 337—355; Leidsche Geol. Meded. 4. 1931. p. 1—8.

fisch belang gehad; het is voor hem met name een groote voldoening geweest nog na zijn emeritaat te kunnen ontdekken, dat afzettingen uit het oligocene tijdperk, die hij tot dien tijd nergens in Indië had kunnen vaststellen, toch inderdaad op het eiland Boeton aanwezig zijn ¹⁾. Voor de geologische geschiedenis van Indië is dit een zeer belangrijke vondst geweest.

Martin's aanleg en vooropleiding en het feit, dat in Leiden belangrijke palaeontologische verzamelingen uit Insulinde aanwezig waren, zijn de factoren geweest, die invloed hadden op zijn ontwikkeling als Indisch palaeontoloog; geheel andere invloeden hebben hem op twee groote onderzoekingsreizen doen gaan.

De Nederlandsche koloniën in West Indië en Zuid Amerika waren in den tijd, dat *Martin* naar Leiden kwam, in natuurhistorisch opzicht nog groote onbekenden. Eenige jaren na zijn komst in Leiden bleken er een aantal onderzoekers te zijn, die bereid waren er een studiereis heen te ondernemen. Naast *Martin* waren het de hoogleeraar voor plantkunde *W. Suringar*, de entomoloog *J. Neervoort van de Poll* en de studenten *G. Molengraaff* en *J. van Breda de Haan*. Gedeeltelijk tezamen, gedeeltelijk in groepjes gesplitst, hebben deze in 1884—1885 onderzoekingen in Curaçao, Aruba, Bonaire, Noord Venezuela en Suriname gedaan; van allen heeft *Martin* het uitvoerigste over deze reis gerapporteerd ²⁾.

Het plan voor een tweede reis werd in 1889 door *Martin* en zijn collega voor de ethnologie *G. A. Wilken* ontworpen; zij wilden tezamen ethnologisch-geologische onderzoekingen doen op verschillende eilanden aan den noordkant der Banda-Zee. Voor het tot de uitvoering van dit plan kwam, stierf echter *G. Wilken*, en dientengevolge reisde *Martin* in 1891—1892 alleen naar Ambon, Ceram, Boeroe en de Oeliassers. Ook over deze reis heeft hij een uitvoerig boek geschreven ³⁾.

¹⁾ Leidsche Geol. Mededeelingen 6. 1933; 7. 1935.

²⁾ Bericht über eine Reise nach Niederländisch West Indien und darauf gegründete Studien. Leiden 1888.

³⁾ Reisen in den Molukken, in Ambon, den Uliassern, Seran und Buru. Leiden. 1894—1903.

Op het tot stand komen van deze twee reizen hebben dus toevallige persoonlijke relaties ongetwijfeld invloed uitgeoefend. Daarnaast stond natuurlijk het feit, dat de bezochte gebieden geologisch zeer slecht bekend waren. In de laatste plaats heeft zeker *Martin's* liefde voor de natuur in haar geheel en zijn belangstelling in de ethnografie, die duidelijk uit zijn reisbeschrijvingen blijkt, op de keuze der objecten en nog meer op de wijze van uitvoering der reizen invloed gehad.

In zijn twee expeditieboeken leert men *Martin* van een geheel andere zijde kennen dan in zijn palaeontologisch oeuvre. Ze zijn lofzangen op de schoonheid der landen die hij bezoekt, op de imposante tropische natuur; men vindt er echter tevens een zorgvuldige beschrijving van de primitieve stammen met welke hij in aanraking komt, van hun woonplaatsen, hun huisraad en hun producten van kunstzin; ten laatste een minutieuze beschrijving van wat hij aan geologische verschijnselen heeft gezien. Zij sluiten aan bij de reisbeschrijvingen der oudere geologisch ontwikkelde geografen, waarvan *A. von Humboldt* het oudste en waarschijnlijk universeelste voorbeeld is, en waartoe o.a. ook *Schomburgk* en *W. Sievers* in Amerika en *F. Junghuhn* in Indië behoorden. In geologisch opzicht zijn de resultaten van beide reizen voor een deel door nieuwere en onder gunstiger omstandigheden verrichte onderzoekingen voorbijgestreefd, maar *Martin's* boeken blijven nog steeds bruikbaar en moeten nog steeds geconsulteerd worden, vooral, omdat er met zoo groote gedetailleerdheid verteld wordt, wat hij op de door hem bezochte tracé's heeft waargenomen.

Wanneer men tracht een aantal kenmerken van *Martin's* werk en werkwijze naar voren te brengen kan men het volgende zeggen.

In de eerste plaats is er zijn groote werkkracht. In 1877 naar Leiden gekomen, waar hij zich zeker in zijn onderwijstaak, in zijn museumplichten moet inwerken, waar hij in de eerste jaren in het geheel geen personeele hulp had, brengt hij het tot stand reeds in 1879—1880 de bewerking van de collectie *Junghuhn* te laten verschijnen en zich ondertusschen nog bezig te houden met diluviale erratica, welker onderzoek ten deele reeds eerder was aangevangen.

Als hij in 1885 van zijn reis naar West Indië terugkomt, kan hij reeds in 1888 de resultaten volledig publiceeren, en heeft hij tusschendoor nog vele andere wetenschappelijke verplichtingen gehad om van zijn ambtelijke maar te zwijgen.

In de tweede plaats treft de groote nauwkeurigheid van al zijn publicaties. Of ze nu van geografischen, ethnografischen, geologischen of palaontologischen aard zijn, steeds worden op heldere wijze alle details die van belang geacht worden medegedeeld.

In de derde plaats treft de voorbeeldige wijze waarop van de oudere literatuur wordt gebruik gemaakt en de virtuositeit, waarmede zelfs uit schijnbaar onbelangrijke geschriften nog allerlei bruikbaar wordt gehaald.

Dan is er zijn groote plichtsbetrachting. Wanneer hij zijn Indische fossielen bestudeert, schrikt hij er niet van terug telkens weer een deel van zijn zomervacantie te gebruiken voor reizen naar Londen om in staat te worden gesteld zijn materiaal met dat van het British Museum te vergelijken, om vooral maar zekerheid te hebben, niet tot overhaaste conclusies te zijn gekomen. En wanneer hij zich voorgenomen heeft, de tertiaire fossielen van Java te beschrijven, brengt niets hem van dien plicht af, zelfs niet het gevoel van overmatige verveling, dat hem herhaaldelijk aangrijpt bij dit eindelooze geduldswerk.

Men kan wellicht een bezwaar hebben tegen *Martin's* werk, dat het n.l. niet altijd de bewijzen geeft van groote wetenschappelijke fantasie. De eenige jaren jongere *Molengraaff* heeft na de reis naar West Indië blijk gegeven van meer algemeen inzicht dan *Martin*. Maar wellicht vloeide dit bij *Martin* ook voort uit zijn groote bescheidenheid, uit zijn tegenzin tegen het najagen van wetenschappelijk succes.

Het is al gezegd dat *Martin* tot kort voor zijn dood wetenschappelijk werkzaam is gebleven. Het is daarbij merkwaardig, dat hij terugkeerde tot een wetenschappelijke jeugdliefhebberij, n.l. tot het bestudeeren van vlinders. Hetzelfde is het geval geweest bij een ander rustend lid onzer Akademie, bij *M. Weber*. Er is wel gezegd, dat beider uitingen een verschijnsel van ouderdom waren. Het is

mogelijk; men heeft na zijn zeventigste jaar het recht om oud te worden en er zijn ergere verschijnselen dan het bestudeeren van vlinders. Maar kan het ook niet zijn, dat een van jongs-af aanwezige liefde voor de objecten der levende natuur hen in hun ouderdom teruggedreef naar deze wonderlijke organismen, in welke de eindeloos varierende scheppingskracht der natuur zich rijker manifesteert dan in welke andere dan ook?

Het past niet, wanneer iemand tot na zijn negentigste jaar de beschikking over zijne geestelijke faculteiten houdt, te treuren over zijn dood. Integendeel, men moet zich verheugen, dat een gaaf leven op een waardige wijze is afgesloten. Zoo zij het ook met *Martin*.

L. RUTTEN.